

Dağların daş nağılı – LAHIC

Qədim yurdun dünəni, bu günü və qayğıları

Lahic haqqında az yazılmayıb. Yalnız xarici mətbuatda dərc edilən müxtəlif səpkili yazılar toplanılsa, bir neçə cildlik kitab alınar. Hər yazı isə, belə demək olarsa, Lahıcın dünəninə açılan pəncərə, bu gününə bələdçi, sabahına gedən cığır, izdir.

Girdimançayın sahilində, dəniz səviyyəsindən 1200 metr yüksəklikdə yerləşən Lahic qəsəbəsi (İsmayıllı rayonu) nəinki ölkəmizdə, eləcə də dünyada məşhurdur. "Lahic" deyiləndə ilk anda göz önünə uca dağlar, zümrüd donlu meşələr və bir də suyu ürəklərə sərinlik verən, rahatlıq bəxş edən bulaqlar gəlir.

2015-ci ildə "Lahic misgərlik sənəti" UNESCO-nun Qeyri-maddi mədəni irs üzrə Repräsentativ siyahısına daxil edilmişdir.

Suyun gur olsun, Namazgah bulağı

Xalq arasında deyirlər ki, Lahic Namazgah bulağından başlayır. Yayda şəhərin nəfəs təntidən istisindən baş götürüb dağlara gələnlər Namazgahın suyundan içəndə sanki dağ-

qəbildəndir". Dağların əhatəsində yerləşən Lahic dafələrlə təbii fəlakətlərə məruz qalıb, böyük çətinliklərlə üzləşib, lakin öz varlığını qoruyub saxlayıb. Tarixçilər yazırlar ki, Lahic yeni alban sülaləsinin əsasını qoymuş Mehran tərəfindən VI əsrin axırları, VII əsrin əvvəllərində tikilib. Allah Manaf müəllimə rəhmət eləsin. Bu torpağın yetirməsi olan yazıçı-alim Manaf Süleymanov "Azərbaycan diyarı: Lahic" etnoqrafik bədii lövhələr əsərində yazır ki, XIX əsrin ortalarında Lahicdə 200-dən çox sənətkarlıq emalatxanası olmuşdur. Lahic ustaları odlu (tüfəng, müxtəlif tipli tapançalar) və soyuq (xəncər, behbud, qılınc, bıçaq və s.) silahları da yüksək sənətkarlıqla düzəltmişlər. Bu silahlar ornamentlərlə bəzədilir, onlara sənətkarların möhürü vurulurdu. XIX əsrin ortalarında Rusiyanın İjevski silah zavodunda Lahic ustalarının təcrübəsindən istifadə olunmuşdur.

bağlıdır. Quru sərhədlərin bağlı olması da turistlərin gəlişini xeyli əngəlləyib.

Qüdrət qonaqlara kəklikotu, yemişan çiçəyi, qırqbuğum, çobanyastığı, zəncirotu, daziotu, dağ nanəsi, gülxətmi, itburnu, nanə, adaçayı, yarpız, sumaq, boymadərən, üzərlik və anasının hazırladığı gül suyu, gül mürəbbəsi və digər məhsulları satır. Alıcıya da hansı bitkinin hansı xəstəlik və ağrıya qarşı təsirli olduğu barədə məlumat verir.

O gün yağış yağdı. Qüdrət "market"-inin qarşısında fikirli-fikirli oturub yağışa baxırdı. Yaxınlaşdı bir qədər kəklikotu və sumaq aldım. Sonra gördüm ki, cibindəki pulları çıxarıb sayır. Soruşdum ki, bir şey çıxır? Gülməyib lahicilərin dilində dedi ki, Xudo bərəkət! Onun bu sözləri məni sevindirdi.

Lahic turizm imkanları

Zəngin təbiəti, özünəməxsus memarlıq üslubu və adət-ənənəsi olan Lahic məhəllələrini gəzib-dolaşdıqca onun qonaqpərvər insanların şücaətində, doğma yurda sevgisinə heyran olursan. Buna görə də turistlər bu qədim və şöhrətli məkana həvəslə gəlirlər. Məlumatla görə, İsmayıllı rayonuna gələnlər yerli və xarici turistlərin hər on nəfərindən yeddisi Lahicə üz tutur. Son illər Lahic tənqidiləməsi və təbliğində dövlət qurumları ilə yanaşı, özəl "Lahictur" Turizm İnformasiya

Mərkəzi də əhəmiyyətli işlər görüb. Qurum təsisçisi və rəhbəri Dadaş Əliyevdir. Dadaş müəllimlə söhbətimizdə əsasən Lahic inkişafına kömək edə biləcək məsələlər və bu məkanın turizm imkanları barədə oldu.

Həmsöhbətim bildirdi ki, Lahic zəngin mədəniyyəti və təbii qaynaqları var. Yay sərin, qışı mülayim keçir. Günəşli günlərin sayı 300-dən çox olur. Elə bu dediklərimiz sübut edir ki, Lahic yaxşı turizm imkanları var. Bu isə qəsəbənin bəzi problemlərini həll etməyə, əhalinin güzəranının yaxşılaşmasına kömək edə bilər. İnformasiya Mərkəzini qurmaqda məqsədimiz də bu olmuşdur.

2006-cı ildə fəaliyyətə başlayan qurum ərazidə turizm xidmətlərini vahid mərkəzdən idarə etməyə başladı. İlk uğurlarımız bizi sevindirdi və həm turistlərin, yerli əhalinin bizə inamı artdı. Təəssüf ki, İnformasiya Mərkəzi qəsəbənin giriş və mərkəzi hissəsində deyil, əhalinin gur olmadığı ərazidə yerləşirdi. Mərkəzin fəaliyyəti onun yaxınlığında olan Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin başqa səmtə köçürülməsi ilə zəiflədi. COVID-19 pandemiyası dönməndə Turizm İnformasiya Mərkəzinə müraciət edənlərin sayı da xeyli azaldı.

Lahic elə bir turizm məkanıdır ki, hər bir turist burada özünə maraqlı bir yer, xidmət sahəsi tapa bilər. Çünki bu torpağın, qəsəbənin turizm imkanları dünyada bu sahənin qəbul edilmiş bütün siqmentlərinə inteqrasiya edə biləcək səviyyədədir.

Səməd MƏLİKZADƏ

ların, meşələrin sərinliyini məlhəm kimi canlarına çəkirlər. Çünki Namazgah bulağının bir qurtum suyu adamın canındakı ağrı-acını, göynərtini dağıdır, qoluna qüvvət, gözlərinə əlavə işıq verir.

Danışdırlar ki, qədimlərdə Lahicdən səfərə çıxanlar səhər namazını bu bulağın üstündə qılar, sonra yola düşərlərmiş. Səfərdən, alış-verişdən gələnlər də çox vaxt axşam namazını burada qılıb, doğma yurda qovuşarlar.

O gün bulağın üstü yenə adamlarla dolu idi. Kənara çəkilib növbə gözləməli olduq. Yeri gəlməşən deyim ki, böyük tutumlu maşınlar bulağın yaxınlığındakı qarayad axıb və çənlərə toplanan sudan doldurub qonşu rayonlara və paytaxta satmağa aparırlar. Avtomobillə buradan keçənlər də qablarını doldurub, yol üçün ehtiyat su götürürlər.

Əvvəlcə bulağın ətrafına, sonra qarşı dağların arasından qıvrıla-qıvrıla çıxıb üzli aşağılara gedən Girdimançaya baxdım. Bulağın sel suları daşları yuya-yuya arana, istidən qovrulmuş torpaqlara tələsirdi. Çayın o biri sahilində, bir qədər yuxarıda daşlarla hörlülmüş yerlər diqqətimi çəkdi. O yol dağ bələndində, sal qayanın altından keçərək neçə illər Lahic mərkəzi şossə yoluna qovuşdurub. Başqa sözlə, bu dar dağ yolu Lahic üçün həyat yolu rolunu oynayır. Payızın, qışın qarlı, çovğunlu günlərində o yolda ölüm, necə deyərlər, gözəl qaş arasında dolaşır. Neçə insan yüklü atı, qatırı ilə ya Girdimançayın gur sularına, ya da çovğunun qarı sovurub doldurduğu dərənin dibinə gedib.

O anı göz önünə gətirirəm və bir anda bədənəm üşüyür...

Ovuclarımı qoşalayıb bulağın gözüne tutur, sərin sudan içirəm. Dilimdən bu sözlər qopur:

– Suyun daim gur olsun, Namazgah bulağı!

Lahic tarixin səhifələrində

Akademik Nizami Cəfərov yazır: "Məlumdur ki, bütün xalqlar kimi, Azərbaycan xalqı da müxtəlif soy birləşmələrindən – həm yerli, həm də bu əraziyə gəlmiş, yaxud zorla köçürülmüş tayfaların, etnik qrupların gətirdikə bir-birinə yaxınlaşması, qovuşub qarışması nəticəsində təşəkkül tapmışdır. Türk etnosunun qədimliyi və üstünlüyü nüticəsində Azərbaycan dilini ümumxalq dilinə çevirən, ünsiyyət, tərəqqi dili kimi formalaşmışdır. Azərbaycan torpağının ululuğu, müqəddəsliyi, şirinliyidir ki, o neçə-neçə milli-etnik mənşəli insanların vətəni olmuş, yüzilliklər keçsə belə, ləzgilər, avurlar, səxurlar, gürcülər, tatarlar, ləzgilər, arslar, yaxudlar, talışlar və b.) dil-lərinin, adət-ənənələrinin qorunub saxlanılmasına imkan vermişdir. Lahicilər də bu

Lahic sənət beşiyi, gözəlliklər məskənidir

Məlumatla görə, vaxtilə Lahicdə çoxlu sənət (misgərlik, dəmirçilik, dabbaqlıq, çəkməçilik, papaqçılıq, sərraclıq, qalayçılıq, həkkəçilik, dulusçuluq, dərzilik, xalçaçılıq, bənnəliq və sair) inkişaf etmişdir. Bir sözlə, respublikamızda metal və xalq sənətkarlığının inkişafında Lahic xüsusi yeri var. Bu ərazi həm də tarixi abidələrlə zəngindir. Buna görə də Lahic Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin ekspozisiyası bu məkana gələnlər qonaqları çox ələb edir.

Qəsəbəyə həm ticarət, həm ziyarət, həm də istirahət üçün gələnlər Bazar meydanında qarşılanırlar, gedənlər buradan yola salınırlar. Hazırda bu meydana son illər inşa edilmiş yaraşığıl bir bina var. 1985-ci ildə Lahic Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun nəzdində ictimai əsaslarla yaradılan və 5 il sonra respublika Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə status verilən Lahic Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi indi bu binada yerləşir. Onu da əlavə edək ki, muzey əvvəllər Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyində olub. Hazırda isə Dövlət Turizm Agentliyinə tabedir.

Muzeyin fondunun baş mühafizəçisi Məarif Əliyev bizimlə söhbət zamanı bildirdi ki, muzey əvvəllər qəsəbədəki Ağolu məscidində fəaliyyət göstərirdi. Məscid binası qəzalı vəziyyətə düşdüyünə görə buraya – Lahic İcma Evinə köçürüldü. Onu da deyim ki, Ağolu məscidinin binası təmir edildikdən sonra orada əlyazmalar muzeyinin yaradılması nəzərdə tutulur.

Muzeyimizdə minə yaxın eksponat var. Eksponatlar Qədim-Antik dövrə, Orta dövrə və Yaxın müasir dövrə bölünüb. Çoxlu yerli və xarici qonaqlarımız gəlir. Digər bölgələrimizdə fəaliyyət göstərən muzeylərlə də əlaqələrimiz var.

"Xudo bərəkət!"

Qəsəbədə iş yerləri az olduğundan əhalinin çox hissəsi alış-verişlə məşğul olur. Bu, onların ailə bütəcələri üçün yetərli olmasa da, müəyyən qədər çörəkpulu qazanırlar.

Qüdrət orta məktəbi bitirdikdən sonra dülğərliklə məşğul olub. Ailəsinə kömək üçün Lahicdə, rayonun kəndlərində, Bakıda da işləyib. Son üç ildə isə dağlarda bitən dərman bitkilərini toplayıb satmaqla məşğuldur. Dediynə görə, əvvəllər qazancı pis olmayıb. Elə gün olub ki, 150 manatdan çox dərman bitkisi satıb. Amma bu mövsümdə vəziyyət ürəkəcan deyil. Tək bir-cə gün 100 manat xatış edib. Onun fikrincə, bu, həm havaların xoşagəlməz keçməsi, həm də qəsəbəyə gələnlər yerli və xarici turistlərin sayının azalması ilə